

RĪGĀ

2020.gada 15.maijā
Nr. 1-23/79_e

Finanšu ministrijai
Paziņošanai e-adresē

Labklājības ministrijai
Paziņošanai e-adresē

Finanšu un kapitāla tirgus komisijai
Paziņošanai e-adresē

Par grozījumiem Valsts fondēto pensiju likumā

Latvijas Finanšu nozares asociācija (turpmāk – Asociācija) ir paudusi atbalstu Saeimā iesniegtajiem grozījumiem “Grozījumi Valsts fondēto pensiju likumā” (Nr.: 484/Lp13), kas citastarp paredz atcelt pienākumu atpirkt ieguldījumu, kura realizēšana finanšu tirgū nav iespējama, kā arī paaugstināt ieguldījumu limitus.

Apzināmies, ka likumprojektā ietvertie risinājumi vēl var tikt precizēti, izvērtējot visu ieinteresēto pušu viedokļus. Šajā vēstulē vēršam uzmanību uz pensiju plānu pārvaldītāju galveno identificēto problēmjaudājumu – Valsts fondēto pensiju likuma 12.¹ panta trešo daļu un ieguldījumu limitiem alternatīvajos ieguldījumu fondos.

Pēc Asociācijas ieskatiem, grozījumi acīmredzami ir nepieciešami, lai precizētu Valsts fondēto pensiju likuma 12.¹ panta trešo daļu, kas noteic:

“Ja fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītājam ieguldīšanas noteikumu pārkāpšanas novēršanai ir nepieciešams realizēt ieguldījumu plāna ieguldījumu, bet šāda ieguldījumu (aktīvu) realizācija finanšu tirgos nav iespējama, līdzekļu pārvaldītājam ir pienākums atpirkt minētos ieguldījumus par to patieso vērtību. Ieguldījumu patiesā vērtība nosakāma saskaņā ar Komisijas noteikumiem, kas regulē fondēto pensiju shēmu ieguldījumu plānu gada pārskata sagatavošanu.”

Šī tiesību norma likumā iekļauta, jo bija konstatēts gadījums, kad būtiska ieguldītāju atplūduma rezultātā radās prospektā noteikto limitu pārkāpums. Tā kā limitu pārkāpums bija saistīts ar publiski nekotētiem finanšu instrumentiem, tad tā novēršanai

bija nepieciešams ilgstošs laika periods, lai sameklētu pircēju ārpus finanšu tirgiem. Tādēļ likumā noteikts pienākums pārvaldītājam atpirkt ieguldījumus par saviem līdzekļiem, ja tos nevar realizēt finanšu tirgos.

Tomēr jākonstatē, ka šis **pienākums rodas gan gadījumā, kad pārkāpums radies pārvaldītājam nerūpīgi veicot savus pienākumus, gan tad, kad tas noticis no viņa gribas neatkarīgu notikumu rezultātā**, piemēram, būtiskas svārstības finanšu tirgos vai strauja ieguldītāju apjoma maiņa. Rezultātā ieguldījumu plānu pārvaldītāji ar ievērojamu piesardzību veic ieguldījumus nekotētos finanšu instrumentos, neizmantojot likumā jau šobrīd atļautos limitus pilnā apjomā.

Pārvaldītāju pienākums ir ieguldīt līdzekļus vienīgi ieguldījumu plāna dalībnieku interesēs. Ieguldītāju interesēs ir, lai ieguldīšanas alternatīvas tiktu izvērtētas un ieguldījumi izdarīti, ievērojot piesardzības principus, kas vērsti uz riska samazināšanu un ieguldījumu kvalitāti, tādējādi nodrošinot ieguldījumu plāna dalībnieku līdzekļu pieaugumu. Ieguldījumu alternatīvu izvērtēšanai nebūtu jānotiek ar neproporcionāli augstu piesardzību, kas izriet no likumiskā pienākuma atpirkt ieguldījumu par saviem līdzekļiem, pārvaldītājam pamatā atturoties no ieguldījuma veikšanas. Šāds atpirkšanas pienākums var iestāties arī pārsniedzot likumisko limitu no pārvaldītāja neatkarīgu apstākļu dēļ. Pārvaldītāja kļūdu novēršanai likumā bez šī pienākuma ir paredzēta virkne citu efektīvu filtru (piemēram, turētājbanka, biržas procedūras, sarunas, darījuma partneris), kā arī zaudējumu atlīdzināšanas pienākums.

Jāņem vērā, ka Latvijā kapitāla tirgus ir nepietiekami attīstīts. Ieguldījumi nekotētos finanšu instrumentos ir svarīgi, lai valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļi, ievērojot jau minēto pienākumu nodrošināt ieguldījumu plānu dalībniekiem to līdzekļu pieaugumu, tiktu iesaistīti arī Latvijas tautsaimniecības attīstībā. Tādēļ Valsts fondēto pensiju likuma 12.¹ panta trešajā daļā minētais pienākums būtu precizējams, balstoties uz šādiem principiem:

- šāda pienākuma nav, ja pārkāpums radies no pārvaldītāja neatkarīgu notikumu rezultātā;
- ir spēkā pārvaldītāja pienākums atlīdzināt ieguldītājiem zaudējumus, ja tādi radušies pārvaldītāja vainas dēļ, un informēt Finanšu un kapitāla tirgus komisiju par pārkāpumu un pasākumiem to novēršanai;
- ja pienākuma izpilde nekavējoties nav iespējama ierobežotas tirgus likviditātes dēļ, atkāpes no ieguldījumu ierobežojumiem ir pieļaujamas līdz līdzekļu pārvaldītājs saprātīgā laikā spēs realizēt ieguldījumu par ieguldījumu plānu dalībnieku interesēm atbilstošu vērtību.

Atpirkšanas pienākums liek pārvaldītājiem būt pārlieku piesardzīgiem un ieguldīt alternatīvajos ieguldījumu fondos par 5 procentpunktiem mazāk, kā tas būtu bez šāda nosacījuma. Tas ilgtermiņā rezultējas par 0,1% mazāku gada ienesīgumu.

Jāņem vērā, ka jau šobrīd Valsts fondēto pensiju likuma 12.¹ panta astotā daļa paredz, ka ieguldījumu plānā noteiktos ieguldījumos ierobežojumus ir pieļaujams pārsniegt, ja tie radušies sakarā ar ārkārtējiem un nelabvēlīgiem notikumiem finanšu tirgos. Līdz ar to speciāla tiesību norma – 12.¹ panta trešā daļa ar tik kategorisku pienākumu, kāds tas ir šobrīd – nebūtu nepieciešama.

Asociācija konceptuāli atbalsta limitu paaugstināšanu ieguldījumiem alternatīvajos ieguldījumu fondos. Vēršam uzmanību, ka kopējā tendence pasaulē rāda, ka šādu ieguldījumu īpatsvars pieaug. Piemēram, ES vidēji tas ir 14,7%, bet ASV – ap 34%, Zviedrijā – 70,6% (pārsvārā nekustamajos īpašumos). Pasaules 20 lielākie pensiju fondi vidēji alternatīvajos ieguldījumu fondos ieguldījuši 20% no to ieguldījumiem. Kopumā gan pasaulē, gan ES novērojams būtisks pieaugums šajā ieguldījumu segmentā.

Lai uzturētu ieguldījumus ES vidējā līmenī, Latvijā atļautajam limitam vajadzētu būt augstākam par ES vidējo rādītāju. Proti, lai faktiskais ieguldījums sasniegtu 15%, likumiskajam limitam vajadzētu būt ap 30%, lai pārvaldītājs varētu īstenot piesardzīgu ieguldījumu politiku, kā arī aktīvu pārcenošanas gadījumā neradītu prospektā noteikto limitu pārkāpumu (piemēram, akciju cena krīt, kā rezultātā procentuāli ieguldījumi alternatīvajos ieguldījumu fondos pret portfeli pieaug).

Ja likumā noteiktais limits būtu par vismaz 5 procentpunktiem augstāks, ilgtermiņa ienesīguma potenciāls, rēķinot konservatīvi, būtu par 0,1% gadā augstāks. Šī ir iespēja, ko pēc savas izvēles pārvaldītāji var izmantot vai neizmantot, izvēloties, piemēram, ieguldīt vienkāršākos instrumentos. Neapšaubāmi ne visi tirgus dalībnieki visus limitus šobrīd izmanto pilnībā, bet tas pamatā saistīts vai ar ieguldījumu stratēģiju, vai pārāk piesardzīgu pieeju likumā noteikto ierobežojumu dēļ.

Nemot vērā iepriekšminēto, lūdzam atbalstīt piedāvāto risinājumu un kopīgi sākt darbu pie konkrētu tiesību normu redakcijas.

Ar cieņu

valdes priekšsēdētāja

Sanita Bajāre

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Edgars Pastars, edgars.pastars@financelatvia.eu